

Asia: VN/10378/2019

Lausuntopyyntö henkilötunnuksen uudistamista pohtineen työryhmän loppuraportista

Lausunnonantajan huomiot ehdotuksen vaikutuksista oman organisaation näkökulmasta

Toimintatapoihin liittyvät suorat ja epäsuorat vaikutukset

Hallinto-oikeudessa henkilötunnuksia käytetään muun muassa lainkäyttöasioissa, joissa henkilöllisyys on pystyttävä yksilöimään maksuveloitteen vuoksi, kuten esimerkiksi veroasioissa. Niin ikään samasta syystä henkilötunnus tarvitaan asian substanssista riippumatta kaikissa asioissa, joissa määrätään oikeudenkäyntimaksu. Käyttötarvetta esiintyy siis varsin usein. Nykyisessä järjestelmässä, jossa henkilötunnuksesta on nähtävissä henkilön syntymäaika, on hyötyä asioissa, joissa henkilön ikä on pystyttävä määrittelemään. Tällaisia ovat esimerkiksi lastensuojeluasiat, joissa joudutaan arvioimaan alaikäisen kuulemisveloitetta. Myös esimerkiksi alaikäisen rinnakkaisen toimivallan selvittäminen edellyttää ikätietoa. Käytännössä nykymuotoinen henkilötunnus, jossa syntymäaika näkyy, on ollut varsin käyttökelpoinen, vaikka työryhmän esittämät syyt siitä luopumiseksi ovatkin muista syistä perusteltuja. Mikäli henkilötunnuksen muoto tältä osin muuttuu, joutuu tuomioistuimien erikseen selvittämään syntymäaikatiedon, mikä aiheuttaa lisätyötä. Henkilötunnuksen sukupuolineutraalisuus ei lähtökohtaisesti aiheuttane merkittäviä vaikutuksia tuomioistuimen työhön. Toki kun hallinto-oikeudessa käsitellään asioita, joissa sukupuolella on merkitystä, kuten esimerkiksi sukupuoleen perustuva syrjintä, on viran puolesta pystyttävä varmistumaan, että asianomainen henkilö on tiettyä sukupuolta, ellei se muutoin käy oikeudenkäyntiasiakirjoista ilmi. Hallintolainkäyttötyötä leimaa muutoinkin virallisperiaate, jossa tuomioistuimella on asioissa vahva selvittämisvelvollisuus. Tästä johtuen viranomaisrekistereistä, kuten väestötietojärjestelmästä saadut tiedot, ovat olleet useinkin helppo ja nopea, sekä asiakkaalle edullinen selvittämiskeino, jos tieto on asian käsittelyssä välttämätön ja vaihtoehtona on pyytää asiasta luotettava selvitys asianosaiselta itseltään. Uusi henkilötunnus voi hyvinkin lisätä asiakkaiden omaa selvittämisvelvollisuutta sekä osaltaan viivästyttää asioiden käsittelyä. Yleisesti ottaen on tärkeää, että väestötietojärjestelmä on luotettava, selkeä ja helppokäyttöinen. Nykyinen väestötietojärjestelmä on nauttinut korkeaa luotettavuutta. Esityksen perusteella näyttäisi siltä, että henkilötunnuksen käyttäjä joutuu tietoa hakiessaan profiloimaan myös tiedon luotettavuutta. Tämä osaltaan heikentää käytettävyyttä, vaikka mahdollistaakin tunnuksen antamisen laajemmalle henkilöryhmälle.

Arvioidut kustannusvaikutukset

Ehdotus näyttäisi tuovan hallinto-oikeudelle nykyistä enemmän selvitystyötä, mutta sen kustannusvaikutusta on vaikea arvioida.

Muut vaikutukset

Hallinto-oikeudessa asioita käsiteltäessä on tärkeää tarkistaa, onko samalla henkilöllä muita vastaavia asioita käsiteltävänä. Kun henkilötunnuksen muoto muuttuu, voi olla riski, että varsinkin henkilöiden, joilla on tavanomainen nimi, asioiden löytäminen vaikeutuu, kun henkilötunnus muuttaa muotoaan. Vanhat tunnukset olisi tärkeää säilyttää väestötietojärjestelmässä riittävän pitkään.

Aikataulu ja siirtymäajat

Kun otetaan huomioon uuden henkilötunnuksen laaja käyttöönotto sekä siitä johtuva henkilökorttien ja passien uusiminen, siirtymäaikaa tuskin voidaan pitää ainakaan liian pitkänä. Siirtymäsäännösten osalta tulisi harkita myös sitä, onko perusteltua, että henkilö joutuu hankkimaan uuden maksullisen henkilökortin tai passin pelkästään lakimuutoksen johdosta. Kun esimerkiksi passi on lähtökohtaisesti voimassa 5 vuotta myöntämispäivästä ja käyttöönotto koko yhteiskunnassa on suunniteltu 2027 ja uudet henkilötunnukset myönnettäisiin vuoden 2023 aikana, tämä tilanne voisi hyvinkin tulla esille.

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Hämeenlinnan hallinto-oikeus on edellä esitettyihin kysymyskohtiin annetuissa vastauksissa pyrkinyt arvioimaan esityksen vaikutuksia lähinnä omaan toimintaansa.

Pitkäranta Ann-Mari
Hämeenlinnan hallinto-oikeus - Ann-Mari Pitkäranta, ylituomari